

формування екологічної культури учнів, що визначається глибоким осмисленням взаємодії людини та природи, яка розглядається як цінність, на основі чого визначається стійка позиція та екологічна поведінка суб'єкта.

Підсумувавши авторів та документи пропонуємо визначити словосполучення «екологічне просвітництво» як систему формування елементарних екологічних знань, що надають можливості чітко орієнтуватися у сучасних екологічних проблемах світосистеми, усвідомлювати взаємовідносини між суспільством та природою та його часто незворотній вплив.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, С. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12 вересня 2024)
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti> (дата звернення: 10 вересня 2024)
3. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Рішення Колегія Міністерства освіти і науки України №13/6-19 від 20.12.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення: 12 вересня 2024)
4. Горлач М.І., Кремень В.Г. Політологія: наука про політику: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
5. Анацька Н. В. Екологічна освіта: знання і життєво-ціннісні орієнтації сучасної людини. Автореферат дис. на зд. наук. ст. канд.філос.наук. 09.00.10. Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2016. 22 с.
6. Шмалей С. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис. доктора пед. наук: 13.00.0. К., 2005. 479 с.
7. Іванченко А. Екологічна освіта – важливий чинник формування особистості старшокласника. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. №13 (2003): 13-15.
8. Прибора Н. Формування екологічної компетентності старшокласників у процесі проектної діяльності з хімії .Матеріали міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 30-ти річчя національного природного парку «Синеvir» (Україна с.Синеvir 18-20 вересня 2019 року). 366 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ У 6-КЛАСІ

Єрмоменко О.О., Данильченко О.С.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Одним із ключових напрямків розвитку освіти є проблемне навчання. Ця методика передбачає багатовекторну комунікацію між учителями та учнями, а також всередині колективу для ефективною співпраці та спільного вирішення проблем [2]. У педагогічній літературі неодноразово намагалися дати

визначення проблемному навчання. За результатами дослідження, проблемне навчання – це форма навчання, при якій учитель створює проблемні ситуації і спрямовує учнів на вирішення навчальних завдань. Цей підхід дозволяє ефективно поєднувати самостійну пошукову діяльність учнів із засвоєнням уже готових наукових знань.

Існують різні класифікації методів проблемного навчання: за способом вирішення проблемних завдань (проблемний виклад, спільне навчання, дослідження, творче навчання) [2]; за способом подання матеріалу (монологічний, діалогічний, евристичний, дослідницький, програмований, міркування) [3]; за рівнем самостійності учнів (частково-пошуковий, пошуково-дослідницький, творчий) [3]; за способом вирішення проблемних ситуацій (проблемний виклад, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький, проблемно-діалогічний) [4].

Впровадження проблемного навчання є особливо важливим в сучасному освітньому середовищі. Воно формує в учнів навички критичного мислення, стимулює інтерес до самостійного дослідження, навчить їх не просто запам'ятовувати факти, а й розуміти причинно-наслідкові зв'язки між явищами. Більш доцільно починати застосовувати методи проблемного навчання на початку вивчення курсу, тобто в 6 класі, учні готові брати участь у групових дослідженнях, самостійно вирішувати проблемні ситуації, мають природничу допитливість, яка стимулює їх до пошуку відповідей.

Курс «Географія» в 6 класі, який називається «Планета Земля», є першим систематичним вивченням цього нового предмета. Програма передбачає 70 годин на рік, з розрахунком по 2 години на тиждень. Головна мета курсу полягає в особистісному розвитку учнів через формування цілісного уявлення про навколишній світ, знайомство із Землею та її оболонками, а також їх взаємодією. Відбувається розвиток картографічної культури і поступовому засвоєнню картографічної мови [1].

Апробація розроблених проблемних запитань, проблемних ситуацій, а також проблемного викладу матеріалу здійснювалася у 6-А класі Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів №13 Сумської міської ради, а також для встановлення ефективності їх використання були враховані результати оцінювання 6-Б класу цього ж навчального закладу, де застосовувалися виключно традиційні методи навчання.

Для оцінки ефективності використання методів проблемного навчання для підвищення якості знань учнів було обрано розділ II «Оболонки Землі» з тема 2 «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» та тема 3 «Гідросфера – водне намисто планети». Під час вивчення теми 2 «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» в обох класах застосовували традиційні методи навчання, а для теми 3

«Гідросфера – водне намисто планети» у 6-А класі використовували методи проблемного навчання: проблемні запитання та прості проблемні ситуації, використовувалися методи «проблемного викладу» та «дослідження».

Порівнюючи результати оцінювання учнів 6-Б класу за двома темами, можна зазначити, що суттєвих змін не відбулося: однакова кількість учнів засвоїла матеріал на високому рівні, а саме 6 учнів, відбувся незначний перерозподіл між достатнім і середнім рівнями, на достатньому рівні було 8 учнів, стало 7, на середньому рівні було 7, стало 8, а учні з низьким рівнем знань не були виявлені (рис. 1).

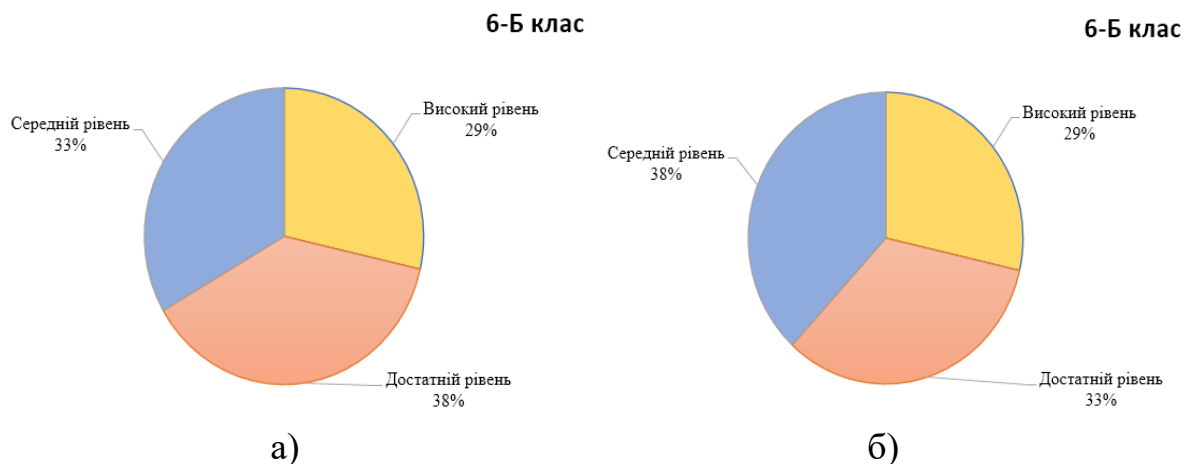

Рис. 1. Результати оцінювання здобувачів освіти (6-Б класу) за темами: «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» (А) та «Гідросфера – водне намисто планети» (Б) при застосуванні традиційних методів навчання

Якість знань учнів 6-Б класу за результатами тематичної оцінки з теми «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» становила 67%, в той час як якість знань з теми «Гідросфера – водне намисто планети» стала 62%, тобто знизилася на 5% (рис. 2).

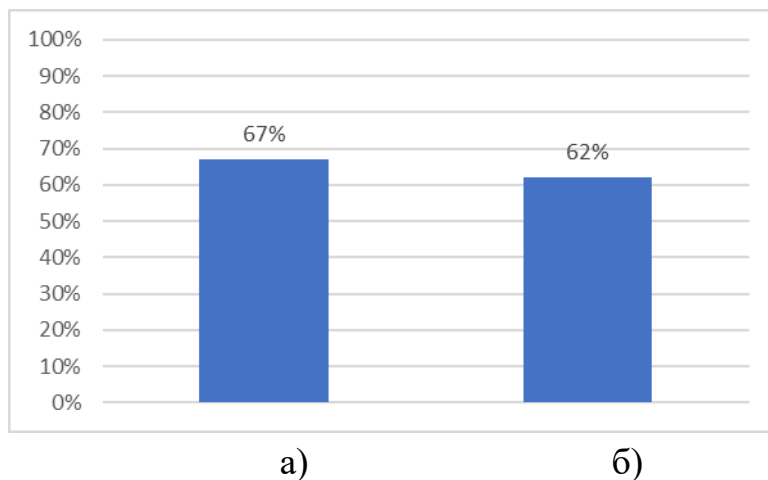

Рис. 2. Якість знань здобувачів освіти 6-Б класу за результатами тематичних оцінок з тем «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» (а) та «Гідросфера – водне намисто планети» (б) при застосуванні традиційних прийомів та методів

Порівнюючи результати оцінювання учнів 6-А класу за двома темами, можна відзначити значні зміни. Зокрема, зросла кількість учнів, які освоїли тему на високому та достатньому рівнях, відповідно попередню тему «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» на високому рівні засвоїли 8 учнів, на достатньому – 7 учнів, а тему «Гідросфера – водне намисто планети» на високому рівні – 10 учнів, на достатньому – 8 учнів. Водночас суттєво зменшилася кількість учнів із середнім рівнем знань, було 9 учнів залишилось на цьому рівні – 6, а учні з низьким рівнем взагалі відсутні (рис. 3).

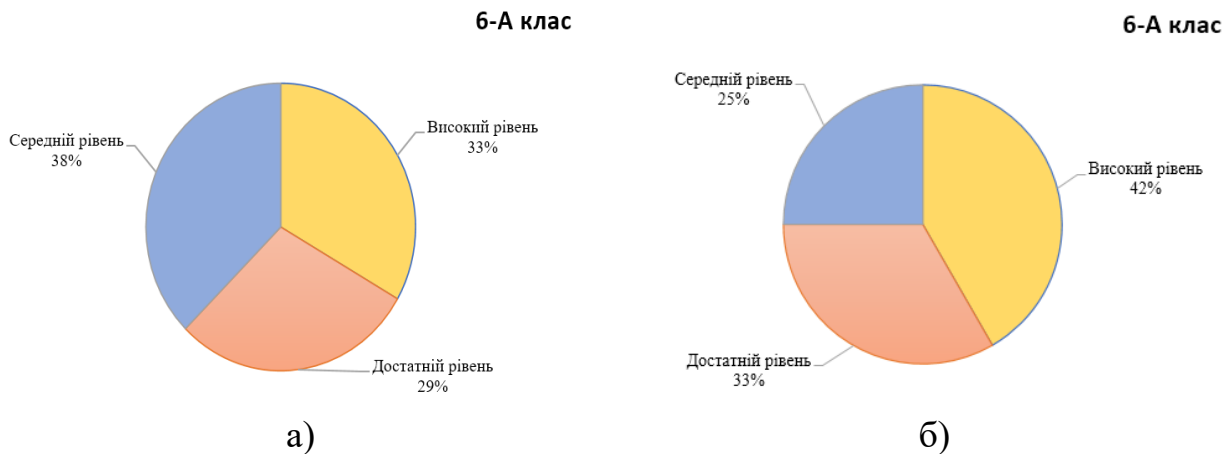

Рис. 3. Результати оцінювання здобувачів освіти (6-А клас) за темами: «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» (а) при застосуванні традиційних методів та прийомів та «Гідросфера – водне намисто планети» (б) при застосуванні методів проблемного навчання

Якість знань учнів 6-А класу за результатами тематичної оцінки з тем «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» склала 63%, а з теми «Гідросфера – водне намисто планети» становить 75%, тобто можна стверджувати, що відбулось значне збільшення якості знань, а саме збільшення на 12% (рис. 4).

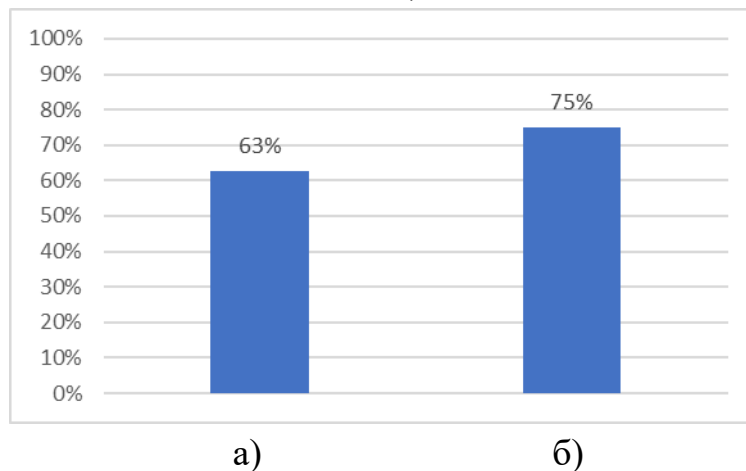

Рис. 4. Якість знань здобувачів освіти 6-А класу за результатами тематичних оцінок з тем «Атмосфера – повітряна ковдра Землі» (а) при застосуванні традиційних методів навчання, «Гідросфера – водне намисто планети» (б) при застосуванні методів проблемного навчання

Аналізуючи отримані результати, можна з упевненістю стверджувати, що застосування методів проблемного навчання позитивно впливає на навчальний процес. Це сприяє підвищенню мотивації учнів, допомагає ефективно засвоювати матеріал, а також узагальнювати й систематизувати знання, що, в свою чергу, покращує якість освіти.

Список використаних джерел:

1. Географія 6-9 кл. : навчальна програма для закладів загальної середньої освіти, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf> (дата звернення: 12.02.2024)
2. Павленко В.В. Методи проблемного навчання. *Нові технології навчання: наук.-пед. зб.* 2014. Вип. 81 (спец. випуск). С. 75-79.
3. Махмутов М.І. Організація проблемного навчання в школі. М. : Педагогіка, 1977. 189 с.
4. Топузов О.М. Методи проблемного навчання в процесі викладання географії. *Географія та основи економіки в школі.* 2007. №4. С. 35–39.

КОНЦЕПЦІЯ МІЖМОР'Я В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ДОКТРИН ХХ СТОРІЧЧЯ

Кисельов Ю.О.

Уманський національний університет садівництва (м. Умань)

На різних етапах боротьби української нації за власну самостійну державу в тій чи іншій формі актуалізувалася проблема коаліції країн і народів, що населяють територію, розташовану між Балтійським і Чорним морями. Починаючи ще з доби монголо-татарської експансії на землі Південно-Східної Європи та в подальші часи, проявами такого міжетнічного єднання були Велике князівство Литовське, Річ Посполита (в тому числі, проєктована за гетьманування Івана Виговського конфедерація трьох народів – польського, литовського та руського, тобто українського), а в новіші епохи, зокрема в період між двома світовими війнами, аналогічними геополітичними проєктами стали Балтійсько-Чорноморська вісь С. Рудницького [1] та Інтермаріум Ю. Пілсудського [3], актуальність яких у подальшому лише зростала.

Важливо наголосити, що балтійсько-чорноморська доктрина була сформульована практично одночасно з появою глобальних геополітичних побудов Г. Маккіндера [2] та Н. Спайкмена [5]. Спільною рисою обох глобальних доктрин є протиставлення морської та континентальної геополітичних сил. Відповідно, країни Міжмор'я розташовані на пограниччі